

Izhaja drugo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in upravn.:
Dunaj XVI/2,
Neulerchenfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in poceni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:
Za Avstrijo celo leto K 1.50
Za inozemstvo „ „ K 2.—
Posamezne številke h 10.
Odpriete reklamacije so
poštne proste.
Poštno-hran konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 10.

Ljubljana, dne 15. oktobra 1910.

III. leto.

Obletnica naše prijateljice.

Dobili smo in objavljamo:

Oglasila sem se v »Glasniku«! Zakaj? Saj imam lastno trobento, na katero Vam lahko zatrobim, kadar mi ni kaj všeč. Ampak oglasila sem se rajši pri bratcu, ki se je pri meni rodil, ki sem mu, dasi sem sama še mlada, pravzaprav le njegova mati.

S prvim petkom decembra bom stara pet let. Bravke in bravci »Glasnikovi«, ali znate, kdo je bil najbolj siten in kdo je najbolj zahteval, da naj stopim v svet? Ni še dolgo. Stara sem, šele pet let, a kljub svoji mladosti mi je svež spomin. In zato dobro znam, da ko še nisem hodila po svetu, ste osobito ve »Glasnikove« bravke povsod in ob vsaki priliki zahtevale, naj zapustim shode in seje in zborovanja in posvetovanja in naj stopim na plan, da čuvam in da se borim za koristi in pravce ne zgolj Vaše, marveč za koristi in pravice vsega slovenskega krščansko socialnega delavstva.

In obetale ste, da me boste skrbno negovale, da me boste ob vsaki priliki podpirale in da mi hočete ostati zveste.

Rada priznam, kar ste obetali »Glasnikovi« bravci in bravke, to ste tudi trdno in zvesto držali. Saj ravno ve ste bile tiste, ki me med vsem slovenskim krščansko socialnim delavstvom imate najrajše in me vzamete rade vsako soboto v roko.

Izkušala sem Vam ustreči, kolikor sem Vam mogla. Poučujem Vas, borim se vedno najodločnejše za Vaše pravice, ne dopustim, da bi Vas kdo zatiral, zaničeval ali preziral. Sami ste že dostikrat

rekli, da sem včasih še prehuda, kadar Vam dela kdo krivico.

Vesela sem bila Vas vseh pet let, kar sem pohajala med Vas in ponosna sem na Vas. Ampak Vaša prijateljica, ki se jo tako toplo in zvesto oklepate, Vas zdaj, ko prestopa v svoje šesto leto, naproša, da ji daste ob njeni šestletnici sledečo vezilko:

1. Glejte in delajte na to, da se med Vami Vaša prijateljica še bolj razširi, kakor je že razširjena. Čim več si pridobim prijateljic in prijateljev, ki mi darujejo tistih par vinarjev, tim krepkejša, tim trdnjejša bom.

2. Prosim Vas, ne čitajte me zgolj, ampak tudi skrbite, da bom vedno čedno in mikavno oblečena. Res je sicer, da obleka ne napravi človeka, ampak zamazana in grda pa tudi nisem rada. Intelligence, zavednosti, izobrazbe veliko med Vami! Lahko bi mi same oskrbele celo obleko, kakor mi drugače omogočate, da živim. Še rajši, kakor Vas imam, bi Vas imela, če bi mi vsaka in vsak dopisovala ne samo, kar je važno za Vaš stan, ampak tudi, kar se Vam zdi važno in potrebno za Vaš stan, za slovensko krščansko socialno delavsko stvar.

Širite me med svojimi znankami in znanci, skrbite, da med Vašimi stanovskimi tovariši in tovarišicami ne bo nikogar, ki bi me ne naročil in čital. Skrbite pa tudi, da bom imela vedno veliko dopisov iz Vaše srede!

Se klanja zvesta Vam prijateljica

„Naša Moč“.

Ljubljana, na dan sv. Apolonije 1910.

Potreba preskrbe dojenčkov in stanovanja.

Neka delavka piše:

„Rano zjutraj, ko poleti komaj prikuka solnce skozi okno v delavsko stanovanje ne glede na to, če taborita stalno skrb in beda, vidimo že, kako se delavska žena suče okolu ognjišča, ko še spijo ostali rodbinski člani. Malo in tesno je stanovanje, v katerem prebiva delavka, v katerem kuha, spi in mogoče celo pozimi tudi pere. Okolu nje so ležišča, kamor položi zvečer spat svoje otročiče. Zase ima le mali prostorček od ognjišča do mize, kjer se kreta, medtem ko še spe njeni dragci, katerim že kuha kosilo. Nič čudnega, da vlada v sobi tak zrak, da ga lahko režemo. Ko skuha zbudi otroke, da jih umije in obleče. Čas hiti. Hitro nese k drugim rodbinam, kjer so za dobro besedo in denar dobro in slabo preskrbljeni, večji pa prepričeni sami sebi.

Kolikor hitro le more hiti mati v tvornico, da ne zamudi in da jo ne zaprovun. Zajtrkovati navadno nima več časa. Vsa izmučena, izdelana kakor preganjana zver se vsede k delu. Kaj bo z malim otročičem? Kaj z dojenčkom?

Ne smemo se čuditi, da je vedno večja umrljivost otrok. Čuditi se tudi ne smemo, da delavka mati in žena bolehnava v svojih najlepših letih in da je dostikrat blede žena smrt odtrga rodbini in da zapusti mnogokrat pet, šest ali pa še več otrok! Kdo naj pomaga!

Če bi vladala dobra volja, bi se lahko marsikaj storilo. Pred vsem so potrebna taka stanovanja, v katerih bi izveli lahko dolavci kakor je to primerno za ljudi in ne po zdravju škodljivih luknjah. Stanovanjsko vprašanje spada med najnujnejša vprašanja, a žal, da se na to ne misli.

A ozirati se moramo tudi na veljavno vprašanje o varstvu otrok. Ptuji ljudje navadno ne skrbijo zadostno za otroka. Razumno, da zato otroci umirajo.

Kdo naj skrbi za ljudstvo? V prvi vrsti pač državo. Zato je potrebno, da gleda na to, da dobi delavstvo zdrava stanovanja in da skrbi tudi za dojenčke!

O rdečem vzor štatutu.

Rdečim umevno ni bilo vseč, ker je bilo naše časopisje tako drzno in je povedalo, da so se socialni demokrati s svojim vzornim štatutom v tvorniških bolniških blagajnah vrezali in da je zanič. Ker smo kakor vedno imeli mi prav,

se prav nič ne čudimo, da je Pattermann v „Tabakarbeiterju“ zapisal vse psovke, kar jih zna in pozna. Seveda, da zavija, češ da mi nasprotujemo vsaki preosnovi bolniškega štatuta. A mož se moti. Ko bi zasledoval res nepristransko naše delo, bi pač znal, da smo se i mi in morebiti prej, kakor socialni demokrati, borili za to, da se preosnuje bolniški štatut tobačnega delavstva. A čemu bi to naglašali. Saj rdeči verujejo le to, kar čitajo po svojih glasilih. Slepec ostane slep. Mi prav v resnici nimamo veselja, da jih izpreobračamo.

Ampak predebelo je že, kar piše „Tabakarbeiter“. Pravi, da mi zato nasprotujemo, ker izgublamo člane, če dobe drugod večjo bolniško podporo. Ali čuti „Tabakarbeiter“, kakšno budalost je napisali?

Naših mandatov da nimamo od delavcev, marveč od tvorniških vodstev. Rdeči naj se gredo solit! Primerjati hočemo kako so izpadle zadnje volitve v bolniške odbore. Navesti hočemo povsod najvišje število glasov.

	krščanskih soc.-dem. glasov	
Cvitava	709	294
Bauč	527	477
Halajn	117	405
Sternberg	354	1112
Švac	803	261
Linc	277	712
Ljubljana	1717	420
Fürstenfeld	767	1343
Rennweg	107	278
Ottakring	588	616
Novi Jič	911	437
Hajnbürg	909	1336
Celovec	100	855
Rovinj (1909	517	237*
Sacco (okroglo)	900	50
Skupaj	9303	8843

Po tem volivnem izidu pač nimamo nikakega povoda, da molčimo nato, kar čveka „Tabakarbeiter“.

Ostali rdeči odgovor na to, kar smo mi pisali, je še bolj klavern. Umevamo, zakaj da ni stvaren. Mi nismo namreč tako neumni, da bi sprejeli kar tebi nič meni nič to, kar so nam hoteli naprtiti rdeči.

„Tabakarbeiterja“ moramo predvsem opozoriti, da se nismo ozirali na stanje bolnikov l. 1910, marveč na uradne številke l. 1908. Če bi bil „Tabakarbeiter“ sposoben, da se resno prereka z nami, bi moral to znati. Dragi okrajni uradi, na katere se sklicuje, niso nič dražji, kakor rdeče uprave bolniških blagajn,

* Liberalnih glasov.

ki vsak teden rdečim listom dajo velike, nepotrebne inserate.

Če bi bil rdeči prerekar dobro čital, čital, kar smo mi pisali, bi bil znal, da da smo mi itak naglašali, da tvorniške bolniške blagajne nimajo malone nobenih stroškov za zdravnike, babice, upravo itd. Kljub temu je nemogoč njegov predlog. Ogleda naj si tole statistiko, da bo to razumel.

Statistika nas uči, da znašajo

Izdatki za člana	Po socialnem zavarovanju 1906	Po robačnih tvornicah 1908
Bolniščina	10:11	17:33
Zdravniška pomoč	3:18	1:84
Zdravila	2:36	2:75
Stroški v bolnišnicah	1:33	0:58
Pogrebni stroški	0:45	0:44
Upravni stroški	1:76	0:05
Drugi izdatki	1:01	—
Skupaj	20:20	22:99
Dohodki za člana na leto	21:68	21:03

Dasi se po tobačnih tvornicah ne nosijo skoraj nikaki upravni stroški, se je po tvorniških blagajnah za posameznega člana več izdalo, kakor prejelo. Tega ne povzročajo okrajni uradi, marveč visoko število bolezni, za katere l. 1908 ni bilo toliko razlogov, kolikor jih je bilo leta 1910. Četudi se izpreminja stanje bolnikov, je vedno enako in se tudi bodoča leta ne bo tako znižalo, da bi se lahko rdeči igrali s svojimi poizkusi.

Zakonski načrt o socialnem zavarovanju je izdelan po izkušnjah bolniškega zavarovanja, medtem ko ima rdeči vzorni statut popolnoma druge razloge. Dovolj vzrokov imamo za to, da slepo ne sledimo rdečim.

Pokazali smo že, koliko več bi moral vzdržati rdeči statut, kakor načrt o socialnem zavarovanju. Ostanimo pri porodniški podpori, katere gre po tobačnih tvornicah dvakrat toliko, kolikor jo gre po ostalih bolniških blagajnah. Rdeži statut zahteva, naj se izplačuje podpora porodicam skozi 42 dni in sicer polovico več, kolikor znaša bolniška podpora. Socialno zavarovanje obsega 28 dni. Razloček je sledeč (po V. rdečem razredu): Porodna podpora se plača članu po socialnem zavarovanju (28 dni) K 90:30 v tobačnih tvornicah (42 dni) „ 166:95 Za sto ženskih članic bi morala blagajna izplačati na porodniških podporah po določilih socialnega zavarovanja . . . K 731:43 v tobačnih tvornicah . . . „ 2687:87

Pri porodniških podporah znese to trikrat, pri bolniških podporah pa dva-

krat toliko, kolikor obsega socialno zavarovanje. Nadalje naj bi se tudi izplačevala bolniščina prvi in ne četrti dan. Imeli smo l. 1908 bolezni, ki trajajo manj, kakor štiri dni brez bolniške podpore 21.340 s 3509 dnevi. Najmanj polovico teh dni se bi moralo izplačati, kar bi zopet obremenilo blagajno.

Pri reformi prispevkov in podpor se mora zato postopati z največjo previdnostjo. Da bi se izpoznal uspeh reforme, morala bi se za poizkušnjo predvsem uvesti začasna reforma, ki naj bi se izpopolnila po pridobljenih izkušnjah.

Stvar tako lahka, kakor si jo predstavljajo rdečkarji, nikakor ni. To se je videlo v Bavču. V seji je predložil neki sodrug statut in zahteval, naj se odobri. Prečitali so ga in ko so končali, je zahteval predlagatelj, da naj se glasuje. Seveda se je predlog odklonil, ker tako meni nič tebi nič lahkomišljeni naši somišljeniki niso.

Socialni demokrati zahtevajo da naj se statut povsod vpelje. Na krajne razmere se gospoda ne ozira. Ne pomislijo, da kar je mogoče v enem kraju, v drugem ni mogoče. Oglejmo si velike razločke. Za l. 1905 se izkažejo sledeče številk:

Tobačna tvornica	Na 100 članov je obolelo	Na 100 članov je odpadlo bolezni	Na 100 ženskih članov je bilo porodom
	brez porodom		
Dunaj	32:2	50:4	9:99
Hajnburg	56:5	75:1	17:34
Stein	44:3	62:6	16:29
Linc	45:7	61:7	12:05
Halajn	44:4	62:5	17:45
Sacco	76:9	82:1	13:09
Švac	65:7	105:5	16:04
Fürstenfeld	42:6	59:2	14:06
Celovec	44:9	60:6	13:17
Ljubljana	33:4	42:7	17:56
Rovinj	32:0	42:8	22:05
Budjevice	30:2	35:4	16:17
Joahimovo	51:2	68:6	17:07
Landskron	32:9	41:6	15:37
Pisek	21:1	24:4	19:93
Sedlec	58:0	69:8	15:83
Tabor	41:6	57:6	18:48
Tahava	43:7	60:3	14:29
Bavč	71:6	100:3	11:68
Göding	36:1	46:7	20:36
Iglava	40:8	51:9	14:27
Novi Jičín	45:7	59:9	12:74
Sternberg	49:1	71:5	12:89
Cvitava	35:2	45:1	12:48
Jagielnica	28:2	31:3	20:68
Krakov	54:2	81:8	15:96
Monasterzyska	29:8	39:4	22:41
Winniki	35:4	45:6	23:91
Zablotov	30:5	38:1	26:51
Povprečno	44:1	58:4	16:10

Razpredelnica nam kaže, da je bolniška blagajna v Švacu skoraj še enkrat,

toliko obremenjena, kakor v Budjejevcih, v Zablotovu je še enkrat več porodov, kakor v Celovcu in trikrat toliko, kolikor na na Dunaju. V Jagielnici okoli 28 od 100, v Hajnburgu 56 na 100 članov. Izključeno je, da bi se mogel statut uvesti enak po vseh tvornicah.

Ne pomagajo nič slabe šale, ne pomagajo nič obrekovati. Lahko bi še veliko pisali, a povedano zadostuj.

A da vzamemo rdečim vsako priliko izrabljati po svoje stvar, izjavljamo:

Preosnova bolniških zavodov je nujno potrebna in se mora izvršiti. Bolniški zavodi se pa morajo tako preosnovati, da bo ustrezno na obe strani: zadostno se mora skrbeti za obbolele člane in ozdraviti se morajo blagajne, ki zdaj ne izpolnujejo svoje naloge. Če se ozdravijo blagajne, bodo imeli dobiček tudi člani. Za dobro, primerno preosnovo se zavzemamo, nočemo pa pomagati rdečim prevračati kozolcev.

Sprejmimo statut, ki ga predlagajo rdeči. Glavno ravnateljstvo ga odkloni in delavstvo je zopet izgubilo celo leto.

Če hočemo, da ustvarimo, kar bo dobro, mora vladati pravo razmerje med dohodki in izdatki. Delavstvo mora dobiti večji upliv na vodstvo uprave. Zdravniške službe naj se izpopolni kakor tudi dopusti. Zlo se mora popolnoma odpraviti. Z enim udarcem se pa taka reforma ne izvede, kar mora znati tudi delavstvo.

Drobtine.

Ljubljana. Tovarno je obiskal gospod inšpektor Hlavaček; ob tej priliki je šla k njemu deputacija podpornega društva in mu predložila vse prošnje in težnje, o katerih smo na naših shodih nedavno obravnavali. Gospod Hlavaček je deputacijo prijazno sprejel in obljubil, da bo kolikor je mogoče vse opravičene želje delavstva po svojih močeh podpiral.

Pristopajte Katoliškemu delavskemu društvu! Častna dolžnost vsakega delavca, ki je že 24 let star, je, da pristopi kot član Slovenskemu katoliškemu delavskemu društvu. Priglasil je pristop blagajniku tovarišu Vinku Zabukovcu,

Delavski nedeljski shodi. Odbor „Slovenskega katoliškega delavkega društva“ je sklenil, da prireja tudi letošnjo zimo vsako nedeljo ob desetih dopoldne v S. K. S. Z. političen shod. Namen teh shodov je, da podajo slovenskemu krščanskosocialnemu delavstvu političen pouk in izobrazbo. Odbor bo skrbel, da bodo vedno govorili dobri govorniki. Kakor imajo predavanja S. K. S. Z. namen, da poglobe

splošno izobrazbo, tako imajo shodi S. K. D. D. namen, da dvignejo politično zavednost slovenskega krščanskega socialnega delavstva. Mi toplo priporočamo, naj ljubljansko krščansko socialno delavstvo pridno zahaja na nedeljske shode, da tako ojači svojo politično organizacijo.

V spomin Marije Manfredo.

Dne 11. okt. popoldne smo spremili k večnemu počitku k. sv. Križu pokojno predsednico ženskega oddelka S. K. S. Z. Hvaležen čut nas veže, da postavi tudi naš list skromen šopek na njen prerani zakopani grob, kjer počiva njeno za krščansko organizacijo vneto srce. Pokojna gospa je bila prijateljica naših teženj in našega gibanja in ga tudi dejansko vedno podpirala. Povsodi, kjer je bilo potreba dela, tam rajnice ni manjkalo. Bila je prava krščanska in slovenska žena, kakršnih posebno današnji breznačajni svet tako zelo pogreša! Predvsem jo je dičila njena zvestoba; od prvih početkov našega gibanja stala nam je vedno na strani s svojo pomirjevalno k medsebojni slogi in vzajemnosti bodrečo besedo. Pogumno in požrtvovalno je skrbela za napredek in izobrazbo naših žena in deklet; koliko časa je žrtvovala našemu delu in tudi velik del svojih dohodkov je položila na oltar našega dela v skrbi za ženski oddelek S. K. S. Z. Koliko žena in deklet se je izučilo pod njenim večjim vodstvom v „Zvezi“ šivanja in likanja. Bog ji povrni stotero vse, kar je za nas žrtvovala. Počivaj v miru blaga prijateljica naših žen in deklet!

Socialna izobrazba. S. K. S. Z. je pričela v svojih prostorih zopet s socialnim tečajem. Pri tej priliki opozarjamo vse tovarišice in tovarlše, ki imajo nekaj veselja do socialne vede, da bi se tega tečaja redno in s pridom udeleževali. Dandanašnji je pač potreba, da sta tudi delavec in delavka vsaj nekoliko podučena o delavskih razmerah, o delavskem pravu in o drugih stvareh, ki se na takem tečaju obravnavajo. Takih ljudi nam je predvsem potreba, ki so na jasnem o delavskem vprašanju. Ko bi imeli med sabo več socialno izobraženih zaupnikov, bi socialna demokracija kmalu „poskakala“ svojo robo in svojo kramo, s katero sedaj ljudi slepi. Koliko naših ljudi je vjetih v teh socialno demokratskih mrežah; vzrok temu je večinoma nevednost! Torej čvrsto na delo!

Delavski v spominjsko knjigo.*

Gora, kdaj si lepša kot jeseni?
 Glavo krona venec ti ledeni.
 Skalni kodri ti pod njo sivé,
 mrzli vreli kodre ti srebré.

Krog ramen pa krilo pestrobojno,
 V solnca svitu rahlo in prosojno,
 z lahnih listov stkano vrh dreves,
 rdeča detelja. podleski vmes.

Listje sivo, belo, zarudelo,
 zlatormeno, žolto, zatemnelo,
 roza - leske, bukve iz vijol,
 temnih smrek zelenje naokol.

S solncem, gora si se napojila,
 vesne in poletja se navžila,
 zdaj pa, preden v spanje greš počit,
 ves zakriješ svoj čarobni svit.

* * *

Jesen v gori, v mirnem hrepenenju,
 po jeseni koprnim v življenju:
 Taka bodi, kot je tvoja krasna,
 Solnčnobojna, pisana in jasna!

Ne želim si cvetne več pomladi,
 mladi cveti sahnejo preradi.
 Ni mi mar poletja vroči žar,
 Vroč, svetel sicer, a poln prevar.

V vihrak črnih, v gromu, blisku izkušen
 in v tulečem vetru sčiščen, zbrušen,
 rad bi bil krasan in poln moči,
 tak, kot si v jeseni, gora, ti.

* * *

Čuj, Ivanka, moja pesen vdano,
 Če ti všeč je, pa zapoj jo z mano.
 »Pridi jesen, pridi čas sadú,
 Čas prestanih izkušenj in mirú!«

Dr J. E. K r e k.

Iz kraljestva kapitalizma. V Avstriji imamo 6800 milijonov ljudskega premoženja; na osebo bi torej prišlo 458 K, na vsak način majhna svota. Vseh ljudi v Avstriji je namreč 26 milijonov. Velik del tega premoženja imajo v rokah velekapitalisti. Koliko, tega ne vemo zanesljivo, ker nimamo v Avstriji v tem oziru nobene statistike. Na drugi strani pa lahko trdimo, da je tega narodnega premoženja silno malo v delavskih rokah. Plače delavske so namreč silno majhne, tako da je delavec večidel primoran živeti iz roke v usta. V Avstriji mora delavec 80 od-

stotkov svojega zaslužka za hrano dati, medtem ko gre v Ameriki za hrano samo 50 odstotkov delavčevih dohodkov. In pri tem so naša plače še veliko manjše kakor v Ameriki. Potem pride še stanovanje, obleka, izobrazba in pa alkohol; denar, ki smo ga za alkohol dali, in vmes je veliko tudi delavskega, smo ga takorekoč proč vrgli! Iz tega vidimo, da res komal delavec životari in da je popolnoma upravičena zahteva po izboljšanju plače. Saj bi moralo biti v interesu industrije same, da delavec na trdnih tleh stoji, ker industrija potrebuje veliko in poštenih odjemalcev. Tovarn imamo v Avstriji 13.000. Ljudje so takole razdeljeni: nad 1 milijon je rokodelcev, nad 3 milijone je industrialnega delavstva sploh in nad 8 milijonov kmetov. Kmet je torej glavni konsument naših industrijskih izdelkov. Zato leži tudi naši industriji na tem, da kmet ne propade. Zakaj čim bolj kmet hira, tem slabša gre trgovina in obrt. Najbolj se je razvila v Zedinjenih državah. Od leta 1840. se je prebivalstvo pomnožilo za 40 odstotkov. Uvoz in izvoz raznega blaga se je pomnožil za 350 odstotkov. Tudi na Nemškem se obrt silno hitro razvija, pri nas nekaj manj. V Avstriji je napredek zmeren, krotak in skromen. Glavni namen današnjemu gospodarskemu boju je profit! Ne gre se za ljudske potrebe, ampak za dobiček se gre. Dobiček sme biti, ali do gotove meje, naprej je rop in goljufija. Današnje gospodarstvo pa te meje ne pozna, ampak izžema iz ljudi, kar se sploh da. Dobiček se dobiva pri obrestih, cenah, plačah, torej če se preveč obresti od denarja dobiva, če se preveč dobiva pri cenah, ali pa če se kupuje pod ceno ali če delavec ne dobiva toliko, kakor zasluži. Tisti, ki preveč dobiva, je oderuh! Zato boj oderuštvo! Zato seveda ne zadostujejo lepi nauki, ampak zato je treba železnih postav! Oderuštvo, ki jeb ilo nekdanj sramota, je postalo dandanašnji središče gospodarskega življenja med krščanskim svetom. Lahko rečemo, da sloni v veliki meri naše gospodarsko življenje na grehu. Iz greha pa ne pride nič dobrega. Potem pa se čudimo, da ne gre kolo naprej!

„Tovarniška delavka!“

Ker si je neka „odlična“ rdeča družba raznih gospodičev in dam v moji prisotnosti dovolila skrajno surove in žaljive besede o „cigararceh“, si dovoljujem tej zakrnjeni iz proletariata izišli „inteligenci“ napisati par stavkov, katere blagovolite pri prihodnjem Vašem „izobraževalnem večeru“ v Šiški prav resno pretresavati, morda pridete potem do spoznanja, da so naše katoliške delavke tudi

* Pesem smo posneli iz spominjske knjige tobačne delavke J. Kosec.

ljudstvo, visoko stoječe nad Vašim duševnim obzorjem, in da so ravno katoliške delavke tobačne tovarne lahko ponosne na svoj stan in svojo krepko organizacijo.

„Fabrčanka!“ — Kako prezirljivo izreče to besedo meščanska hčerka, kateri gotovo ni lastna zasluga postavila na njeno stran dobro situiranega papana in skrbno mama, katera oba z veliko skrbjo odstranjujeta sleherno senco skrbi in bolesti od svojega razvajanega ljubljénka.

„Samo fabrčanka! — se sliši večkrat iz ust „gospodične“ obiskujoče višje dekliško šolo. Tudi ta, ponosna na svojo „učenost“, prezirljivo pogleduje od vrha dol svojo nekdanjo tovarišico ter se komaj vredno zdi ji odzdraviti, akoravno je to le v priprosti delavski obleki napravljeno dekle, sedelo v ljudski šoli z njo v eni klopi skozi par let in na pridnosti in zmožnosti, daleč prekašalo protežirano in toplo priporočeno gosposko hčerko!

„Ah, to je pa navadna delavka!“ — pravi visokonosa svetska dama ter po tihem premirja prepad med seboj in delavko, katere življenski obstoj je odvisen zgolj od pridnosti lastnih rok. Take dame pa na zunaj kaj rade pokažejo svojo „človekoljubnost“, osobito z besedami, posebno pa se rade potiskajo v ospredje semintja pri kaki dobrodelni prireditvi, kjer hočejo potem imeti vedno prvo besedo — a v srcu so ravno te visokorodne dame tako mrzle, brez čuta ljubezni do bližnjega, osobito delavstva ter stoje v zavesti svojega rodu in dostojanstva velikokrat brez pojmovanja socialne bede pred svetom.

Kedo in kaka pa je pravzaprav katoliška tovarniška delavka, in kaki so člani te od „intelligence“ tako zavidane in prezirane mase žuljavih rok?

Torej slavna, vse prezirajoča gospoda poglej tudi nekoliko bližje v življenje te, od dela kruhoborbe potrta bitja.

Od ranega jutra, do poznega večera stoji tovarniška delavka v ropotu vrtečih se strojev ali sedi pri svojem napornem delu in polni slaba pljuča z raznim strupenim prahom. Kako neznosno ji postane večkrat to delo; njeno oslabiljeno telo, blede in upadla lica kličejo po svežem zraku, tečni hrani, človeškem stanovanju ter malem odmoru v prosti božji naravi! — Toda ne! Doma že težko pričakuje bolna mati, nedolžne sestrice in bratci, njenih krvavo prisluženih kronic. Krščanska zavest, ljubezen do svojcev ji utrjuje do skrajnosti izmučene ude, ona zdrži: kajti sebi in drugim je treba — kruha!

Težka je njena usoda, a vendar se čuti srečno in zadovoljno v zavesti, da je poštena krščanska delavka, četudi — proletarska hči!

Lepa šolska doba je minula. Za delavsko hčerko pa so v tem trenutku minila tudi brezskrbna leta mladosti. Šolska vrata so se zaprla za njo in treba je misliti na lastni kruh. Za revno delavsko hčerko ni višje dekliške šole, in vendar dobila je izpričevalo z — odliko. Delo, kruh, to je sedaj njeno geslo, starši, bratci in sestrice se že vesele nove podpore. Torej njen cilj je: veliko poslopje tam v Kolodvorski ulici ali ob Tržaški cesti — tovarna!

Velika in težka žrtev se doprinese brezskrbna bodočnost žrtvuje, in to vse napravi krščanski čut — dolžnosti! Ali ni to veliko večje vrednosti pred Rogom, kakor vsa modrost nekaterih lahkoživečih ljudi.

Ti nekdanja visokonosa šolska tovarišica: „Ali še poznaš, tisto revno, tiho in bledolično deklico, katera je imela vkljub raznim izkušnjam moč, si vzdržati krepost srca in v netrudnem delu postala tolažba in podpora svojim, od dobrot tovarniške službe onemoglim dragim! Tudi ta je samo — „tovarniška delavka!“

In končno še eno sliko, katero sem pred kratkim opazoval.

Prišla je sobota, dan plačila. Z veseljem in radostjo v očeh je prinesla delavska hčerka domov potrebno iz prodajalne ter izročila, izvzemši ene kronice vse v roke svojega očeta, ki že skoro leto dni čuva dom radi protina. Kaj je name-ravala s kronco. Hotela se je pridružiti tovaršicam-delavkam ki bi napravile drugo jutro mal izlet na Šmarno goro. Toda prišlo je drugače. — Na sosednjih vratih si lahko čul bolestno ihtenje žene in drobni otročji glaski so prosili mamo kruha. Zopet ga ni doma očeta-reditelja, v neki krēmi popiva in plačuje v svoji vinjenosti za druge, doma pa žena in sedem otročičkov čaka kruha ter prezebuje v nezakurjeni sobici. Kaj stori ta katoliška delavka? Hitro je izpremenila prihranjeno kronico v mleko in kruh, in vsa srečna použije uboga pijančeva družina podarjeno ji večerjo. S kakim veseljem so malčki, vsi prezebljeni in lačni zajemali toplo mleko in v njem nadrobljeni kruh, a solza hvaležnosti se je lesketal v očeh uboge matere.

Seveda sedaj ni bilo z izletom nič. Veselje izleta se je poklonilo v pomoč bližnjemu. A gotovo je imelo dekle sladko zavest v srcu, da je storila delo krščanskega bratoljubja.

A pogledite Vi, „rdeči“ gospodje in gospodične, katerim sem to kratko, a resnično idilo že itak povedal ter ste brili norce ob njej: Kdo je bila ta usmiljena duša, kdo ta junakinja samozatajevanja? Tudi to je bila le katoliška — „Fabrčanka!“ — Capito! Brez zamere!

L. Puhar, proletar.

Zvezina obvestila.

Blagajniško poročilo za III. četrtletje 1910

Dohodki:

64.333 prispevkov à 24 h = K 15.439-92	
6682 prispevkov à 30 h = „ 2.004-60	K 17.444-52
228 vpisnin à 40 h	91-20
6 knjižničnih prispevkov	1-20
obresti	347-63
Brošure	48-35
Koledar	115-75
Strokovna glasila	185-20
Povračilo krajnim skupinam	101-84
V dobro krajnih skupin	250-33

Vsota K 18.586-02

Saldo od 30. junija „ 19.202-24

Vsota K 37-788-26

Izdatki:

Bolniške podpore	K 9.868-94
Porodnicam	990-—
Mrtvaščine	180-—
Pravno varstvo	10-—
Obresti krajnim skupinam	1.742-28
Agitacija	932-82
Strokovna glasila	1.778-87
Pisarna in uprava	400-06
Plače in nagrade	1.000-—
Tiskovine	36-90
Telefon	125-—
Darilo za Kunschakov stolp	50-—
Strokovna komisija II. četrtletje	185-09
Boln. zavarovanje	93-33
Knjige in časopis	18-—
Seje, delegacije	12-40
Koledar	66-54
Brošure	50-—
Povračilo krajnih skupin	37-60
Zaostanki krajnih skupin	62-21
Razno	119-76

Vsoto K 17.759-80

Saldo 30. decembra „ 20.028-46

Vsoto K 37-788-26

Premoženje v gotovini:

Stanje blagajne	K 20.028-46
Vrednostni popirji	2.827-50
Deleži	100-—
V soto K 22.955-96	

LISTEK.

Ivo Česnik:

„Mihudra.“

V malem mestu, kjer sem dovrševal svoje nauke, in sicer prav kakor se mi ji ravno zazdelo, bila nam je posebno prižitna zabava, da smo ob hišah, kjer smo hodili v šolo ob šestih zjutraj, pritiskali na hišne zvončke in smo pri tem priskali tudi najbolj zakotne hiše. Naše

matere bi bile občudovala našo gorečnost, ko bi se jim ne bál zdel vzrok preveč sumljiv: V hudi zimi, ob mrazu, da je vse škripalo, vstajali smo brez godrnjanja, tako je bil nam zanimiv obraz kakega preplašenega meščana. Poslovali smo pa pri tem na razne načine. Včasih smo pritisnili na gumb in v trenutku izginili kakor v pravljici, vendar smo si pa poskali tak prostor, da smo mogli popolno uživati prizor, ko se je naenkrat ali pa s strahom odprlo okno, ko se je pokazal obraz nevoljen, iznenaden, ker niso nikogar videli. Včasih pa je kak predrznež, ki je bil posebno rafiniran, celo zahteval kakega zdravnika ali lekarnarja, da je moral hitro vstati.

Mlad lekarnar, ki se je nanovo nastanil, nam je bil prav posebno podkopen predmet za naše neumne šale. Večkrat smo ga klicali in speljali iz postelje po zimi.

Neko jutro smo tudi pri njem pozvonili, toda bil je že vstal in takoj nam je odprl vrata. Bili smo v zadregi, kaj hočemo reči in kako se izgovoriti, javljali smo, a on nam hitro pomaga iz zadrege: „Bolnico imam doma,“ je dejal, in kakor sam sebi mrmraje ponavljal: „Jaz imam vedno bolnico v hiši.“

Bil je žalosten, zamišljen; ljudem nasproti zelo zaupljiv in lahkovoren, za medveda bi ga bili lahko vodili okrog. Zato smo dijaki veliko dobrih in slabih dovtipov zbili na njegov račun. Kadar koli smo ga srečali, hahljali smo se, kašljali od smeha, drug drugega dregali, češ „glej za Mihudro!“

Nekega dne so me od doma poslali v lekarno. Bila je nedelja in naše deklet so šle v cerkev. Lekarna, edina, ki je bila po vrsti tisti dan odprta, pribila njegova „Mihudrova“. Lahko si mislili, da mi je bilo precej neprijetno stopiti v njegovo lekarno. Morda pa vendarle spozna svoje jutranje nagajivce. Povem mu, kaj želim, pa povedati sem mu moral dvakrat, preden me je razumel. Tožno mi je postregel. Ko je spravljal skupaj zdravilo, sem se oddehnil in sem ga opazoval. Zdaj rdeč zdaj zelen, kakor je šel mimo rdečih ali zelenih steklenic bil je vedno enak, obraz mu je bil precej širok, lica obilna, ki so se mu podajal pri vsakem koraku, kakor da bi bila elastična. Obračal se je bolj počasi, ker mu je trebuh zelo narasal. Ko mi je vročil zdravilo in sem ga jaz plačal, opazoval me je jako ostro. Jaz sem bil v največji zadregi, mislil sem, da me je spoznal, ter da se hoče sedaj maščevati nad menoj. Lekarnar ima dovolj kapljic in sokov in če hočete tudi strupov na razpolago, da spleča

svojega nasprotnika, če ga le hoče. Zazeblo me je in on to hitro opazi ter reče:

„Vi se tresete; imate mrzlico; počakajte za trenotek!“ In stopil je k stekleni posodi, vzel iz nje lep zavojček ter mi ga dal, rekoč:

„Vzemite, to bo dobro proti prehladu in obenem tudi za usta ni napačno.“

Reče in se obrne, jaz pa odidem iz lekarne in nisem vedel, ali bi se smejal ali jokal, tako so se predstave v moji glavi v tem možu pobijale druga drugo. Rasel je pred mojim duhom visoko, jaz pa sem padal pred njim globoko.

Pa zopet je te resne misli premagala moja prirojena lahkomišelnost in ko smo prišli zvečer tovariši v gostilni skupaj, kovali smo zopet načrte, kako jutri potegnemo Mihudro.

* * *

Deset, morda petnajst let je minulo od teh dogodkov iz naših akademičnih šolskih let. Oddaljen od svojega domačega kraja, deloma po svojih študijah, deloma po svojem poklicu, sem popolno pozabil na tega lekarnarja.

Ko nekega dne stopim iz hiše, kjer sem živel za nekaj tednov na počitnicah, opazil sem blizu te hiše ob cesti novo zidovje. Gradili so malo hišico.

„Kaj pa zidajo tam?“ vprašam hišnega gospodarja.

„Gospod Mihael Palič si zida hišico.“

„Gospod Palič?“

„Da, lekarnar iz mesta.“

— „Mihudra?“

Toda gospodar ni razumel mojega vprašanja. Tako je torej moj nekdanji nasprotnik postal moj sosed. Kmalu sem tudi njega samega zagledal. Ni ga bilo lahko zgrešiti, ker odtedaj se je zelo poridil. Obraz mu je bil še vedno poln, oči še vedno bolj tope, otožne, a ne neprijazne. Načrt za hišico si je napravil kar mogoči priprost.

Čisto navadna kmetska hišica je bila, ko je bilo delo dovršeno. Pred to hišo sem sam ga večkrat videl, malega dečka je imel seboj, včasih v naročji, včasih ga je vodil za roka. Tudi toaleta sta kar zunaj pred hišo opravljala: „česal mu je lase, pripenjal mu gumbe pri obleki, obuval črevlje itd. Ko je opravljal lekarnar v potu svojega obraza te posle navadne pestunje, bil je posebno smešen. Jaz sem zopet našel svojo igraro in prav od srca sem se mu smejal.

V prihodnjih počitnicah me je obiskal kakor dober sosed, vsaj tako je dejal. Jaz sem ga sprejel zelo hladno in postregel sem mu z ironijo. Hipoma pa postane nemiren. Bal sem se, da mu je

slabo. Ko ga pogledamo, takoj opazim, kaj ga zanima in vznemirja. Bil sem nedavno na planinah in prinesel sem od tam cvetic, ki so po onih krajih zelo redke in malo poznane. Razpostavil sem jih po dolgi mizi, da za nje proučim v kaki flori imena in jih natanko določim. Pri tem delu me je dobil moj sosed lekarnar Mihudra.

„Ta rože ... dejal je lekarnar v nekaki zadregi“ od vrha svoje učenosti doli ga prezirljivo pogledam, rekoč:

To so planinske rože. Dobil sem jih po pečinah ob velikih težavah. Seveda vi teh rož ne poznate!“

„Dovolite, kaj ne da?“

In ves zardel stopi lekarnar k mizi. Rožo za rožo vzame v roki, jo pogleda in za vsako mi brez posebnega razmišljenja pove književno ime cvetice. Spoznal sem sam pri sebi, da mu moj sosed visoko nadkriljuje v botaniki. Ko pa je opazil mojo nemirnost, je bil sam v nekaki zadregi, in dejal mi je in njegov glas je bil kakor glas človeka, ki se opravičuje:

Ko sem bil jaz mlad, sem se veliko pečal z rastlinstvom in veliko lazil po gorah za cveticami.

„Ali mogoče?“

Ta „ali mogoče“ se je seveda oziral na njegovo bohotno telesno obsežnost pa lekarnar je tako tudi razumel moje vprašanje.

„Tedad sem bil mnogo bolj droban ... Oženil sem se in mislil sem, kako bom vsako nedeljo in vsako leto ob dogovorjenem dopustu z ženo hodil po gorah in dolinah, zbiral cvetice in poučeval lepo naravo.“

„No to ni bilo težko izvedljivo!“

„Ni bilo sicer težko izvedljivo, vendar zame pretežko. Tega namena jaz nisem izvršil.“

„Kako to, da ne?“

Osemnajst let imam že ženo bolno v postelji. Od tedaj pa ne delam nobenih izletov, ker sem navezan na dom.“

Povedal mi je to s takim glasom, kakor da se to samo po sebi ume. Na svojo žrtev, v katero se je odrekel svoji najlepši zabavi, ni mislil. On je umeval prav nalogo življenje.

Tedad pa bi bil jaz najraje pljunil vase, najraje bi bil pokleknil in prosil za odpuščanje velikega moža, ki je stal pred menoj in pred katerim sem jaz izgledal v svoji dušni revii. — Ko se je poslovil od mene, dejal sem mu:

Vzemite te cvetice, in nesite jih svoji ženi domov. S tem mi napravite veliko uslugo in jaz sem gledal za njim Vzel jih je in odšel.